

XI.

A NYOS PÁL RÓL.

Azon szerentsés - születésü Iróink közül, kik a' leg - szebb természeti ajándékokkal birván, jeles érdemeikért közönséges esmeretségre, 's hazafi társainknak tiszteletére méltók volnának, és még - is feledékenységben maradnak, egy volt *Anyos Pál* - is. Ez a' nemes Iffiú, ki idővel Nemzetünknek gyönyörűsége lett volna, ez előtt már egy - néhány esztendővel, életerének *88* *edikában*, meg - holt; és még sem találkozott mind eddig - is senki, a' ki az ő különös - kedvességü Verseit öszve - fzedvén közre botsátotta volna. El - felejtve nyúgofzik szegény a' földnek gyomrában, mint - ha soha közöttünk sem lett volna! — Házánkfiainak érdemeikhez mutatott illyetén érzéketlenségünk, ki - mondhatatlan, mi nagy kárára válik a' Hazának. Ez által nem csak efféle kintseink rejtekben maradnak, de még több más Iróink - is, kiket külföldben a' Hazának és ditsőségnek fzeretete talám sok jeles dolgokra vezetne, meg - szomrodnak 's el - kedverlenednek.

UGYAN - is mi - néküink Magyaroknak, ha ditséretes igyekezeteink által Hazánknek tetszé-

sét, ezt a' mi számtalan fáradságainknak egy-
gyerlen egy, kedves takarmányát, meg nem
nyerhettyük, mi szolgálhat még egyéb vallyon!
öszöniünkre? —

Melly helyre-hozhatatlan kárt vallott légyen
a' Magyar Poézis *Anyosnak* olly idő előtt tör-
réntt halálával, azok, kik némelly munkátskáját
kezekbe kaphatták, eléggé tudgyák. — Életé-
ről, 's Írásairól annak idejében majd bővebben
szóllok. Most tsak valami keveset jegyzek ide
verseinek minéműségéről.

Anyos többnyire két-sorú végezetes vers-
ben írt, úgy-mint a' melly leg-alkalmasabb
mind a' Költőnek elméjét szabadon jártatni,
mind az Olvasót a' Gondolatoknak 's verseknek
könnyű, természetes folyásával gyönyörködtetni.
Nem-is egyéb végre vétetődrek szokásba az
egygyenlő-végezetű Versek, hanem hogy az
utolsó szóknak mértékletes egygyenlősége ke-
tségtetvén füleinket, a' gondolatoknak szépsége
annyival kellemetesebb foganattal hoztassék el-
ménkbe. A' hallás leg-kényesebb érzékenysége
az Embernek. Az egy-forma hangoknak mér-
tékletes egygyeztetése kedves nékie; valamint-
hogy ellenben azoknak erőltetett többszörezése
únalmát okozza. E' végre (kiváltt a' hoszfá-
sabb Költeményekben) a' négyesnél tsak-ugyan
alkalmasabb a' két-sorú Vers.

Nem következik mindazonáltal ebből az, mint-ha én a' Négyes Verset meg-vetendőnek lenni állítanám: Koránt-sem; ilyen következtést csak azok a' *Verselők* húzhatnak szavainból, kik a' Poézisnak mivoltát többnyire csak a' szóknak egyenlő végezetében helyhezteszik; nem általván, mint valamelly különös Poétai talentommal ditsekedni, ha négyes versben *némelly nap' száz strófát írhattak* (*) Innét van az ízetlen verseknek olly remérdek sokasága, melyeket ha valamelly Második *Sándor* meg-visgáltatna, talám még *hét jóra* fém találna. (**).

Mennyire ment légyen *Ányos* a' Verseknek említett nemében, és egyszer'smind a' Poézisbann, önnön munkájiból teszük - ki leg-inkább. Ide írom példa gyanánt *az Isteni Gondviselésről* írtt elmélkedését; melly darab csak fordítás ugyan, vagy - is inkább az idegen Írónak csak tulajdon ínye szerént való követése; de a' mellyből nyilván meg-látszik még-is, hogy

*) — — Amet scripsisse ducentos

Ante cibum versus! totidem coenatus. — —

Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;

Scribendi recte: nam, ut multum. nil moror. — —

H O R A T.

**) Nagy *Sándor* illy fel-tétel alatt fogadott *Choerilussal* hogy minden egy jó versért egy *Philippust* (pénznek neve), minden egy rossz versért pedig egy pofon - tsapást nyerjen. — Alig találkozott az egész munkában *bét jó vers*.

'Anyos született valóságos derék Poéta. Melly gyönyörű és kellemetes színekkel festi gondolatait erről a' mély és felséges tárgyról, önnön maga ítéllye - meg az értelmes Olvasó.

A Z

ISTENI GONDVISELÉS

Hol van olly Istenség, mint Te, ki karoddal Mindent teremtetted, 's éltetisz hatalmoddal? —
Tölled függ e' Világ roppant épülete,
Tölled e' Kerektség' minden szegelete;
Istene vagy Szeráf' égő szerelmének,
Istene leg - kisebb plánta' gyökerének;
Minden, a' mi lebeg, piheg, gondolkodik,
A' Te teremted, 's Te - néked áldozik.
Mennyire a' szellő repül fúvásával,
'S mennyire a' Nap hat arany sugárával;
El - érsz végezetid' örök hatalmával,
'S tetszésed szerént bánsz kezed' munkájával!

Vétkesen álmadoz Epikúr magában,
Úgy festvén Istenét fényes trónussában:
Mint - ha nem ügyelne e' szép Kereksegre,
Mellyet semmiségből hozott fényességre.
Mert az a' Hatalom, melyet töményünkkel
Tisztelünk Egében, 's imádunk szívünkkel,
Mint Atya, úgy vígyáz kedves szülöttjére,
Kegyességgel tekint nagy teremtésére.
Hát talám, ki lelket alkotott testünkben,
'S gondolkodó erőt gyúllasztott eszünkben;

Nem ügyel Ő rólla tett ítéletinkre ?
 'S nem néz hálá - adó érzékenységekinkre ?
 Hát talám , kit minden állat életével
 Magasztal , 's dicsérik illy Teremtőjével ,
 Nem fog gondolkodni azok tartásáról ,
 Kiket elevenné tett semmi - vóltáról ?
 O! ha a' féreg - is érdemlett teremtetést ,
 Mért nem érdemelne tőlle gondviselést ?

„ Mit? még a' féreg - is , kit mi meg - vetéssel
 „ Nézünk , 's meg - tapodunk gondatlan lépéssel ,
 „ Érdemelné , Egek' kék báltozattyáról
 „ Hogy reá tekéntszen Isten trónussáról ?
 „ Nagy tsekélység volna olyan Méltóságnak
 „ Ki karján nyugszik az örök boldogságnak. —

Igy szól az emberi kevély vélekedés ,
 Kit szin tsiklándoztat , 's múló képzelődés ,
 És tsak az érdemes mélyly tiszteletére ,
 A' mi arany sugárt boríthat szemére !
 O! te , ki így ítélz okoskodásoddal ,
 El - hiheted , tsudát tapodsz meg láboddal !
 Teremts egy olly férget , ki éllyen , 's érezzen ,
 Ki éltét szeresse , 's élelmet szerezzen ;
 Ha nincs annyi erőd ? imádd Teremtőjét ,
 Imádd olly tsudának , mint te vagy , szerzőjét ;
 'S valld - meg , hogy érdemes az Isten' gondgyára ,
 Ki ezt - is teremté Világ' tsudájára !

Nézz egy virágokkal bé - festett mezőre ,
 Melly illatját bízván estvélyi szellőre ,
 Elődbe repíti , 's kér , hogy nézz reája ,
 Melly kies térsége , 's melly szép bokrétája ,
 Mondd - meg ! nem látod - e minden virágjában
 Azt , ki száz ezerfzer szebb magasságában ?
 Mondd ! ki ékesíti ama' telekeket ,
 Hol gazdag kalászosok le - hajtyák fejeket ?

'S ki hullattya harmat' ezüstös tseppjeit,
Hogy itassák búza' szomjús gyökereit? —

Ott egy pataknál ülsz, melly szép tsörgésével
Fut a' virágok közt kristályos vizével.
Ketsegtet, 's szívesen nézed kis hajait,
Szívesen tekénted illatos partyait.

Mit gondolsz? hát ennek ki intézte úttját?
Ki szerzi vizeit? ki tartja - fenn kúttját? —
Ím'! látod a' gondos Természet' képéből,
Hogy mind Istennek él gondviseléséből.

Látsz amott egy terhes felleget meszfzéről,
Melly minden fényt el-űz az egek' térjéről.
Előre botsáttya süvöltő fzeleit,

'S úgy közelget, szórván pufztító tüzeit.
Kárpát' bértzekeit vélnéd formájából,

Vagy Etnát lángokat okádni torkából:

Úgy nyúlik fel - felé setét tornyaival,
Meg-rázzván a' Földet bús morgásaival.

Retteg a' Természet egész erejében,
Rettegysz te - is kunyhód' setét szegletében.

Védelmért sohajtasz, félsz mennyköveitől,
Félsz az Istenségnek erős kezeitől, —

Mint midőn kis madár, sziklás rejtekéből
Látván a' Sólyomot repülni félszékéből,

El-bújik az erdők' berkes homályaiban,
Várván idvességét tölgy - fa' odujában.

Nem érzed-e ekkor Teremtőd' karjait,
Ki száz halál közt - is fedezi fiját?

'S ámbár fejed felett tsattog mennykövével,
Még - is védelmezni tud kegyességével;

Tsak hálá - adó légy, 's áldd fényességében
Azt, ki Atyád, noha menydörög egében. —

Mennyünk most *Lybia'* fűvény hegyeire,
Nézzünk a' felhőkig nyúló fenyvesire.

Meg-láttuk, hogy szalad kis Őz rejtékiben,
 Hallván az Oroszlányt bögni erdeiben.
 Mért fél? mért szalad-el határja szélére?
 Hogy tudja Gyilkossát? 's mért vigyáz éltére? —
 Nézzünk tovább minden állatok nemére,
 Melly híven igyekszik mind-egygyik végére:
 Azok, kik tanyánkban eszik baglyainkat,
 Békességgel hordgyák terhes jármainkat,
 Kik pedig még vadan járkák határinkat,
 Rettegik halállal töltött puskáinkat.
 A' Sas fellegekig hat repülésével,
 Féreg pedig porban mászkál kis testével;
 A' Méh eledelét önnön munkájából
 Vészi, mellyet készített tavasz' virágjából;
 A' Karvaly pediglen hajnal' hasadtával
 Ki-repül az égre, 's ott lebeg szárnyával;
 Vigyáz mindenfelé, hol kapna prédára,
 Azután, mint villám, le-tsap a' pajtára,
 Fel-függeszt egy szelíd Galambot körmére,
 O! láttam, hogy vitte kegyetlen fészkére!
 Mondd-meg! ki tanította e' vad állatokat,
 Hogy minden ész nélkül tudhassák tárgyakat?
 Mondod, a' természet? — hát ezt ki szerzette?
 Nem-de az, ki ezt-is véllek teremtetten?
 Úgy van, Mindenható! Te tanított őket,
 Te nötesz éltekre zöldellő mezőket!
 Hát én, kit nemessebb kezed' munkájából
 Emberré teremtel agyag' kovászfából;
 Én! kire rá tetted titkos petsétedet,
 Ruházván lelkemre Isteni képedet;
 Én! ne érdemellyem gondviselésedet,
 Ki ész' 's szabadsággal imádom nevedet?
 Ott egy virágotska halavány színével
 Jelenti, hogy el-hal, 's múlik szépségével;

Itt egy Szarvas piheg el - aggott mellyéből,
 'S készítti párját ki - fújni testéből;
 Ügyelsz mind - egygyikre, 's intézed végeket,
 Intézed enyészni kezdő életeket;
 Tsak én, kinek lelke Halál' törvénytől
 Szabad, 's örökségre repül - el testétől,
 Légyek el - rendelve sors' vak erejére,
 Melly felettem függjön, 's hányhasson kedvére?

Nem, nem! nagy Teremtőm! gondolsz te miveddel;
 Tekéntsz reám - is atyai szemeddel!

Még midőn lebegtem a' bús semmiségben,
 Már el vőlt rendelve a' nagy Istenségben:
 Melly szempillantásban száll rám bódogságom,
 'S mellyben fog üldözni bódogtalanságom. —

O! te nagy Hatalom! látlak trónusodban,
 Látom Világunkat nyúgodni karodban! —

Te vezetted Sándort Perzepoly' várához,

Te vezetted Cézárt Rubikon' partjához;

Szomorú Spártának dőlő falaira

Te vontál örökös fátyolt hamvaira.

Így tsinálsz várokat kórós pusztaságból,

'S ismét pusztaságot kevély uraságból!

Látod a' jövődő napnak éjtszakáját,

'S úgy rendeled ember' szerentse - kotzkáját.

Mindent el - intézel szent akaratoddal,

'S bé - is tellyesíttesz örök hatalommoddal.

Van tehát olly erő Világunk' rendében,
 Kinek élünk, halunk gondviselésében.

Még egy kis darabot ragasztok ide ilyen
 két - sorú Versből; melly bánatos - szerű dara-
 botska egyfzersmind az ő érzékeny, 's Hazája'
 szabadságáért reszkető nemes szívének, és Nem-

zetéhez viseltetett farró szerelmének mint - egy
béllyege legyen. Kezdetre ez egy Levélnek,
mellyet *Ányos* (1782dik esztend. 10dik Febr.)
Nyitra Vármegyéből, *Elefánti magánosságából*,
egy jó baráttyához Budára botsátott volt.

Itt van farsang' vége, 's még fánkot sem ettem.
Mellyet néha - napján annyira szerettem.
Nem látok lőjakat repülő szánokkal,
Futni paripákat tsergő szerfzámokkal. —
Melly hallgatás tölti egész környékemet.
Lukánus Máróval mulattya szívemet. —
Egygyik dühösségnek vezet templomához,
Stegény *Priamusnak* volt palotájához;
Hová egy Szökevény kísérvén Mátkáját,
Nemzete' vérével festé nyoszolyáját. —
Másik szabadságnak bús temetőjére
Hív, *Tersaliának* gyászos mezejére.
Itt sirattya Rómát mennyei lantjával;
Szánakodást gerjeszt bennem fajdalmával.
Kínos keserűség! o! ne terjedgy reánk!
Ne tudgya terhedet, 's ne esmérjen Hazánk!

— — — — —
— — — — —
Ilyen gondolatok lepik - el lelkemet,
Midőn a' hó fedi bértzes vidékemet;
Mellyre a' szünetlen erdők' sűrűsége,
Hegyek' magassága, völgyeknek mélysége, —
Izsfonyúvá téfszen Nézők' látásának:
Mennyit kell érezni itt egy Poétának? 's a' t.

Melly könnyű folyások legyen *Ányos* két-
sarkú Verseinek, ez a' két példa eléggé mutattya.

Hanem készített ő mindazonáltal Négyest-is jó számmal, de mind olly természetes és kedves folyásúak ezek-is, és mind olly válogatott szókkal íratottak, a' millyeneket csak magok a' Másák szoktanak mennyei ajakaikra szedni, és annak a' ritka-szerentséjű halandónak nyelvére rakosgatni, kit már születésekor ki-választván, kisedtségétől fogva Hippokrén' szent italára szoktattak, 's a' Poézisnak leg-belsőbb titkaira meg-
 ranítottak. Imhol a' példa:

*Egy Bóldogtalannak panaszi a' halavány
 Hóldnál*

Szomorú tsillagzat! melly bús sugárokkal
 Játsszol a' tsendesen tsergő patakokkal!

Tsak te vagy még ébren bóldogtalannokkal,
 Kiknek szíve vérzik, 's küszködik bajokkal!

Hallyad! hogy sohajtnak estvély' homályában,
 Midőn a' Természet szunnyadoz álmában;
 Nints álmom ezeknek gyászos kunyhójában,
 El-tűnt! el-távozott bóldogabb házában!

Ott egy temetőnek látom keresztyeit,
 Bádgyadit szél mozgattya tziprus' leveleit;
 O! az árnyékozza sokak' tetemeit,
 Kik velem érezték ez élet' terheit.

Egy fejr árnyékot szemlélek sírjából
 Suhogva fel-kelni halottas honnyából.
 Vallyon! nem leszíz-e ez azoknak számából,
 Kik, mint én, könnyeztek szívek' fajdalmából!

O! bár felém jönné! — nem félnék képétől;
 Többet reménylenék borzasztó lelkétől,
 Mint élő halandók' szemfényvesztésétől,
 Kiknek számkivettva vagyok kegyelméből."

Jaj, de ismét el-tűnt! — ez-is fut engemet, —
 Talám észre vette hullani könyvemot!
 O! hát nints már senki, a' ki nyögésemet
 Hallaná, 's enyhíteni akarná ügyemet!

Üfs, te bődög óra! a' melly inségemből
 Ki fogsz szólíttani illy sok gyötrelmemből,
 Szakafzd — ki e' sebes szívet kebelemből,
 'S tsinálly port, agyagból készített testemből!

Talám majd valaki jön sírom' szélére,
 'S akasztván egy darab fátyolt kereztére,
 Reá emlékezik baráttya' szívére,
 Egy könyvet gördítvén hideg tetemére!

Illyen egy Poétának Munkáji, kétség kívül
 kedvesek lesznek Magyarainknak. Jelentem azért,
 hogy én el-tökéllettem magamban, azokat, mi-
 helyest egybe - szedhetem, szép, tiszta nyonta-
 tásban, közre botsáttani. Már jó vastag nya-
 lábot öszve - gyűjtöttem ugyan Verseiből, de
 noha már harmadik esztendeje fordul, mióta
 öszve keresésekben fáradozom, nagy számmal
 vagynak még-is, mellyeket még mind eddig
 kezemre nem keríthettem. Kérem e' végre mind
 azon Magyar Hazafijakat, kiknél Ányosnak va-
 lamelly munkái találtattnak, ne sajnállyák azo-
 kat hozzám által - küldeni, hogy jelentett szán-
 dékomból szerínt Nemzetünkkel közölhessem. An-
 yosnak ditsőssége, és a' Haza kívánnya ezt töl-
 lök; — és kinek volna másnak azokhoz na-
 gyobb igazsága?

1944/42 1278

B A T S Á N Y I